

MILJÖÖVÄÄRTUSLIKE KÜLADE TEEMAPLANEERINGUST

Muhu valla üldplaneeringu täiendamiseks ja täpsustamiseks algatas Muhu Vallavolikogu **Muhu valla miljööväertuslike külade teemaplaneeringu**. Teemaplaneeringu eesmärgiks on täpsustada Muhu valla üldplaneeringuga määratletud miljööväertuslike hoonestusalade piire, miljööväertuslike külade kaitse- ja kasutamistingimusi ning määrata tingimused ehitustegevuse korraldamiseks lähtuvalt konkreetse küla olukorrast. Planeeringu koostamisest võtavad osa Muhu Vallavalitsus, konsultant (AS Pöyry Entec), miljööväertuslike külade elanikud ning teised asjastu huvitatud isikud.

Teemaplaneeringu koostamise peamine eesmärk on aidata kaasa Muhu külade ajalooliselt kujunenud eripära säilitamisele ning kvaliteetse elu- ja ehituskeskkonna kujundamisele.

Oluline on teada, et teemaplaneeringuga määratud ehitus- ja maakasutusreegleid tuleb edaspidi järgida detailplaneeringute koostamisel, projekteerimisel, ehitamisel ja maakorralduslike toimingute läbiviimisel koos kehtiva üldplaneeringuga.

Et Muhu miljööväertuslike külade teemaplaneering saaks kõigile meeltemööda, nii kohalikule omavalitsusele, kui külade elanikele, siis aktiivne kaasrääkimine ja –mõtlemine on planeeringu koostamise protsessis väga olulised. Ainult sellise koostöö tulemusena saab valmida dokument, mis rahuldab erinevaid osapooli ning leiab hiljem aktiivset kasutamist.

Teemaplaneeringu koostamise käigus küladele antud hinnangud on pärvinud kohalike suurt tähelepanu. Seega selgitame lähemalt teemaplaneeringus kasutatud metoodikat ja hindamiskriteeriume.

Teemaplaneeringus tihedamini kasutatavad mõisted:

Miljööväertuslik hoonestusala on piiranguala, kus kaitstakse olemasolevat ajaloolist hoonestust, ruumilist tervikut ja seda moodustavaid üksikelemente (hooned, hoonestusstruktuur, planeering, haljastus, infrastruktuur). Leele Välja (2009)

Mida miljööväertuslike külade all hinnatakse ja mis vajab säilitamist?

Piirkonna miljööväertuse säilitamisel tuleb esmajärjekorras soosida nii olemasoleva väärtusliku originaalmaterjali säilitamist ja korrastamist, vana materjali taaskasutamist kui traditsioonilistele materjalidele võimalikult lähedaste ja sobivate kasutamist nende renoveerimisel. Elvisto (2004).

Foto Saaremaa muuseumi arhiivist

Muhu saarel on säilinud ajaloolisi külasid, millede miljöö peitub väärtusi, mida tuleb hoida, säilitada ja võimaluse korral ka taastada.

Külasid külastades ja väärtusi hinnates vaatles teemaplaneeringu konsultant kogu küla pilti tervikuna.

Mis kujundavad miljööväertusliku küla miljööd:

- **Hoonestusstruktuur**, mille puhul on teemaplaneeringus peetud väärtuslikuks traditsioonilise külatüübi säilimist, samuti Muhu põliskülale omast ajaloolist krundstruktuuri ning traditsioonilist taluõue planeeringut. Väärtustatud on ajaloolisi hooned, hoonete autentsust, ühtsust ja funktsioonide säilimist.
- **Maastikupilt ja avanevad vaated**, mille puhul on väärtustatud elamuslikke, avatud, võsastumata vaateid (nt avanevad vaated põldudele, merele).
- **Teede ja külatänavate võrgustik**, mille puhul väärtustati maastikku ja ajaloolist trajektoori järgivaid teid, mis on õgvendamata, vaateelamusi pakkuvad, funktsioneerivad jne.
- **Haljastus**, mille puhul on väärtustatud maastikku ilmestavaid üksikute või gruppidega kasvavaid põlispuid ja alleesid. Miljööväertuslikule alale lisavad väärtust vanad viljapuuaiad ja suured õuepuud.
- **Piirded ja väikevormid**, mille puhul on peetud väärtuslikuks traditsioonilisust ja külapilti sobivust. Kiviaiad, eriilmelised õueväravad ja värvilised ukсед on Muhumaa sümboliks.

Kokkuvõtvalt on väärtuslikuks peetud neid alasid, mis on üldmuljelt terviklikud ja harmoonilised ning mis peegeldavad erinevaid ajalooperioode ja konkreetse piirkonna asustus- ja arhitektuurilugu.

Teemaplaneeringuga oleme jõudnud etappi, kus välivaatluste põhjal on valminud miljööväärtuslike alade üldine kirjeldus. Täpsustatud on Muhu valla Üldplaneeringuga määratletud miljööväärtuslike hoonestusalade piire. Kaartidel on määratletud külade õuealad, võimalikud uue õueala asukohad ning kontaktalad. Väljavalitud kriteeriumite põhjal hinnati ja kirjeldati väärtusi miljöös.

Järgmise etapi lõpuks valmivad iga küla miljööväärtusliku ala ning kontaktala kohta soovitusel arendamiseks koos ehitus- ja kasutustingimustega. Et selleni jõuda viiakse läbi koosolekuid, kus kõik huvitatud isikud saavad kaasa rääkida ja ettepanekuid teha.

Rääkige kaasa, mis on teie jaoks külas olulised miljööväärtusliku ala kandjad; millised on väärtused, mida säilitada; milliseid hooneid olete tulevikus nõus oma külas nägema... Praegu on õige aeg.

Kindlasti on selline käsitlus teemaplaneeringus põhjustanud külaelanikes arusaamatusi ja küsimusi, miks enamasti ajalooline, miks nii, miks minu maja... õu...

Nõukogude ajal, 1990-ndatel aastatel ja veidi hiljemgi ei pööratud just piisavalt tähelepanu milliseid uusi hooneid ehitada ja sobitada külla. Parandati ja ehitati võimalikest kättesaadavatest materjalidest, prooviti kiiresti uusi ehitusmaterjale - see oligi eelnevate ajastute märk, mis praegu peegeldab samuti küla ajalugu. Mitmekesine miljöo ja erinevad materjalid erinevatest perioodidest rikastavad külasid. Tuli uus aeg ja uued materjalid, uued tuuled – kõike pidi ju proovima. Aegapidi ollakse targemaks saadud, paljud külaelanikud väärtustavad ning korrastavad vana ja ehedat. Paljudele on see tänapäeval elustiil ja hobi.

Seega ei saa koostatav teemaplaneering siin kellelegi midagi ette heita, pigem vaadata parema tuleviku poole.

AS Pöyry Entec,
Elo Talvoja, arhitekt
Piret Põllendik, maastikuarhitekt

Foto Saaremaa muuseumi arhiivist